

מקראות
הגה
החפזים
10
A

וכדפי' : ומעשה נבוא לנ"ד ו
להשדל קמ' הוא דומה ממש נ
ימיסתיס לריכין להסתוות שלא נק
יקמה שלא היו ישראל הפקר ציניה' א' יעשה קמ'
וע"כ שלא צלו להאול מוריס להס שימנה ז' ול' מיד
כ' סחמו הכיסין לצרון וכפירש"י שהס העיקר וא"ל צנ"ד
שכבר מני ז' ול' יפשו מעשה פ"פ פירש"י שאין הדעת מקבלת
לתירות לים שחורו ומני ז' ול' פ"פ פיר"ת והב"אויס כי
כדאי פירש"י למנוח עליו בדיעבד אלא אף לכפלה מוריס
להס כן ואע"פ שהיורה לפתוח הירונו ע"פ דיכיס להראות
לרועה אין זה מנטל סחימות הכ סיי סחמו ע"ד שלא לפתחו
(הג"ה אבל סס לא נתיי צרון להיות מונח צו ולא לפתחו
רק לשי עשה עד אחר המצטט ואח"כ יטהרו אותו וישאו
לצ"הק ודאי הוי דיגמא מה שאמרו באצל רבתי ר"ש אומר
קבר שאולה היסה לר"ג צינה כו' אח"כ ה' מעלין אותו
לירושלים ואבילות מחיל מתיסחוס הגולל בירושלים הובא
צנ"י סימן שע"ה וכ"ס צנ"ד שאס לא טיהרו עדין רק לפי
שעה נחמו שמה דלא יחיל אבילות אלא לאחר קבורה וצין
מיתה לקבורה מ"מ דין אכינוס חל עליו דאין להקוה דין זה
למ"ס כטי"ר סי' שמ"א וז"ל ומחך כך הורה ר"י על מי שהיה
תפוס ומת בתפ"סה ולא ניתן לקבורה שלא חל אכינוס על
הקרוצים דלא קרינא צ"י מי שחמו מוטל לפניו כיון שלא נחמו
לקבורה מ"מ לא חל עליו אבילות כיון שלא נתייאשו לקברו
כו' דהתם אין צידי קרוצים כלל לקברו זולת רשות השר א"כ
אינו מוטל לקברו אינו חל הביטות עליהם אבל צנ"ד דיש ציד
הקרוצים לקברה אד המה מעבדים הוי מוטל לקברו רק
לע יום נקמה חחלה והוי לורד צידי המה הציכוב וא"כ חל
אכינוס דהוי ע"ס צמליה דפטור מכל המצוה וכל דיני אכינו'
עליהם דאין לך מלוה גדולה מנו להשדל נקמה דהוא נהה
רוח למת והטרדה גדולה מטרד ל רבי קבורה וסכריכו' :
וראה ליה מג"ס הבי' צנ"י שמ"א וז"ל גם הדב הר"י כחצ
הוראה ר"י צנ"י מי שמת וכחצ דטעמ' דר"י דאין חל אכינוס
משום דאינו טרדה בעין קבורה לא חיישינן שיתעללו בכבודו
ונפסקו ורא"ע שלא נתייאשו מלפטר עם השלטון בכל יום
אע"פ אין זה טרדה וחייבין במצוה א"כ עיקר תלוי צנ"ד
אע"פ שטרדה לאו קבירת עצמו רק ענין קבורה חל אכינוס
דחס תחמד ט"ד דוקא לעסקי קבורה ממש ה"ל לחלק וליתן
טעם על דברי ר"י דאין חל אכינוס מטעם שאיני טרוד בעסקי
קבורה ממש רק לפטר עם השלטון אלא ודאי הכל תלוי מה
עקרוי טרדה וע"כ דקדק לומר שלא נתייאשו מלנפק אבל
צאמ' עדין אינס מתפסק' צענין פשרה רק דטרודים תמיד
ודואגים ע"ז לפטר ע"כ אינו טרדה טרדה אבל חס עסקים
צפטרה הוי צמלת לרכיני קבורה ועוד דלא גרע זה משומרי
המח דפטור מכל המצוה מ"כ"ס כאן ואע"פ דאין להוכיח
בראיות ברורות דחל אכינוס עליו כשאר דברי אכינוס מ"מ
פטור מתפילין ומכל מצוה דשק צרכות להקל אבל ק"ס
שמדאורייתא אפשר שהייב אבל בלא ברכה חחלה וסוף מאחר
דגם צרכות ק"ס הוי מדדבנן ג"כ אבל צעניי בראש בדור כמו

ללכרו דמה דאי"ת באצל רבתי מביאו הרמב"ן מפעשה שמת
שמטנו צן יהוצק בלוד וכל יהאן אחיו מן הגליל אחר
שיתפס הגולל ובאו ושאלו את ר"ט והכמים ואמרו אל יטמא
אלא יפתחו לו חצר הקבר ויראכו - וטוב מעשה צנינוק א'
עכ' נכסיו לאחריס והיו צני משפחה מעוררין ואמרו יצדוק
ובאו ושאלו את החכמים ואמרו אל יצדוק מאחר שנתפס
הגולל אין מציין את המח מתקומו היינו לפי שהפתיחה אינו
כ"ל לצידי החיים או לכבוד החי אבל כשהפתיחה הוא לכבודו
של מת עצמו או ללכרו לעשות נקמה פשיטא דפשיט' דפופחין
אותו וה"ג רכותי' שהפתיחה ה' ללודד נקמה כפי שהוא
בדיניהם אבל לעילס סחימות הכיסוי נכסמרים ע"ד שלא
לפתחו עוד כ"ל ללודד המה חסוב סחימות הגולל לפירש"י
ומוכין ז' ול' מצעפת סחימות הכיסוי והלכך אביה ואחיה שחמו
ז' ול' ילאו ידי חובתן וטוב אין לריכין לחזור ולמנות -
הנלע"ד ככפתי וחחמתי שמי אנכי הק' והצעיר יואל בלא"ה
מוה' שמואל זלה"ה אדר השני ס"פ פ"ק קראקא :

נג שאלה אבל שחל צעניי שלו צצנת מותר לקרותו
לס"ת צצנת או לא ואס אסור אפי' צמנחה :
תשובה נלע"ד דאסור כל הייס אע"ג דקאמר תלמודא
צפ"לנו מגלחין דקבבר להצ"א שאול מקלת כו'
ואמרינן נמי התם כמאן אולא חז דאמר ר"ע אמר רב אבל
כיון שעמדו הממחמין מאללו מותר כמאן כה"ס ועסק התם
הילכתא כה"ס נראה דדוקא בחול התם הוא דקאמר דכיון
דעשה מעשה אבילות במקלת היום חסוב ככילו ויאל"ה
צמעשה אבילות שעשה במקלת היום ונטל ממנו גזירות ז'
לגמרי ומותר אפי' ברחילה ואע"ג דרחילה הוי דברים שצנעט'
מכיון שעשה מעשה היכיר משום אבילות יואל ידי חובתו
לגמרי אבל ביום שנת דאיני נובג צו אלא דברים שצנעט'
כל היום אסור בדברים שצנעט' דלא יאל י"ח ספירות ז' אלא
צאחוס מעשה שכיכר משום אבילות וסברא ז' כ' האקרי"י ע"ס
הרמב"ן אע"ב דר"ה דר"ל אלא קייס ה"ל אימא קי מח וכו'
וה"ל דעמטיסה רחוקה אין איסור אלא צענילות ססנדל יכו'
עד מ"מ אינו יואל י"ח בהפסק זה עד שיעשה דבר היכיר
משום אבילות עכ"ל אלמלא דאפי' צעמטיסה רחוקה דקיל דאינו
נובג אבילות אלא עשה א' אינו יואל י"ח עד שיעשה מעשה
כו' ואע"פ שהפסקי עשה א' ממלאכה ומשק החירה כו'
א"כ כ"ס צצורה שצעה דפשיטא הוא דצו' שלו נמי אע"פ
שאינו טבג אלא עשה א' אינו יואל י"ח צמה שפסקי א"כ
צעושה מעשה שכיכר משום אבילות וכיון דצצנת אסור לו
לעשות מעשה צפרסאי שכיכר משום אבילות א"כ לא צטל
מחמ דין ז' כל היום ואסור בדברים שצנעט' כל היום דכל
היכא שצריך לפעשות מעשה עשה א' שכיכר משום אב לוח
ואינו עושה אינו יואל י"ח הלכך לא צטל ממנו דין ז' ואריך
לנהוג בדברים שצנעט' כל היום ולפעלות לחורה נמי דברים
שצנעט' כדכחצ הר"ש בביאו הטיור ס' ח' הלכך כל היום
אסור לקרותו לס"ח דל"א מקלת היום ככילו היכא שאינו
עושה מעשה אבילות ואין לחלק בין חול לשבת ט"א לפעוה

לשבת (ומזה יש ליתן טעם למכה העולם כו') הכל מצוואר
ס"ס ת"צ) ולפ"ו פשיטא דלריך לנהוג אבילות צצנת צדנדי'
שצנעט' כל היום דלס לא יכה אלא עשה א' ח"כ האין אפטר
סיחור לאבילותו צמ"ס וכ"כ הרמב"ן צויכומו עם הגדולים
שדעת הרמ"בן צדכג' במקלת הליל' וכת' וז"ל דאין רחי' מההוא
דעמדו המחמין כו' דמשמע מקלת יום ממש ולי מקלת לילה
התם ודאי אס רכה לנהוג כולו באבילות טבג איכא למימר
דהס ה' דרכס סיכוורו המחמין אלא ביום ז' לחס ולצרך
ברכת אבילות וא"כ האין יסא חבל מותר ברחילה צלילה לאחר
שנהג באבילות מקלת לילה ואח"כ יעמוד עמסם באצל אבל
ודאי אס רכה לרחוך צלילה ולנעול מענלי' וטנא יבאר
המנחמין ביום השצניי כלל ה"ה והוא הטעם עכ"ד דרך ע'
פ"צ ואצ"פ שחולקי' הפוסקים וס"ל דלא כהרמב"ן וס"ל
דל"א מקלת היום ככילו אלא צנהג ביום ולא צלילה - מ"מ
שמעינן מני' דדבר שא"ס הוא למאי דנהגו לנהוג אבילות
שעה א' צמ"ס אחר הבדלה אפי' כשחל ז' שלו צצנת משום
דכיון דלא עשה מעשה צצנת הניכר צו משום אבילות
עושהו צמ"ס א"כ האין אפטר שלא יכה צצנת דברים
שצנעט' אלא מקלת היום ואח"כ צמ"ס יחזור לאבילותו -
ואפי' אט"ל דקך מנהגא לאו מנהג ותיקין הוא וא"ל לנהוג
כלל אבילות צמ"ס כשחל ז' צצנת מ"מ חין עסק אללי דל"א
באבילות דדברים שצנעט' מקלת היום ככילו היכא דלא נהג
אבילות צמעט' שכיכר צו משום אבילות כדפרישית ואע"פ
דצנהגוס סת"ק ע"ש רבי יחיאל ומצינו הטור ס"ס ת"צ
לגבי הזומצ שמועה קרובה צצנת כחצ דאין שנת עולה כו'
וטובג צו דברים שצנעט' במקלת היום כלענ"ד דאפי"ה אין
לנו להקל לתפוס סצרת היחיד נמקוס שהרבים חולקי' עליו
כמצוור צמ"ס חולקי' על סברת ר' יחיאל וכבר נדחו דברי
דציו יחיאל מהרבה פוסקים דס"ל דשנת עולה צמלת
הפנין שהרי מפורט צירושלמי ומביאו המרדכי במס' מ"ק
הפטר שגרתו ח' וכסייאשו צצנת מלנפק ומאוחה עשה חל
עליו אבילות ומלא שח' שלו לשנת הבאה וכ"ה דעת הסמ"ג
צס צה"ג שהצנת עולה אפי' צמלת המכין אע"פ שלא כהג
אבילות מקודם וכך פסק צע"ס ח"צ סעיף ז' דלא כר'
יחיאל ואף הטור עצמו נראה צצנ' ח"צ הביא דבריו לומר
שר' יחיאל החמיר בזה שמי שרובה להחמיר יחמיר לעצמו
אבל העיקר כדעת סת"ג צס צה"ג ואר' פוסקים ומלאחי
למח"ס לוריס צנהגותיו (כאן חסור) צהא סלקנא
וצהא נתימאל דאין לקרותו לס"ס כל יום שצנת אע"פ שהוא
ז' שלו כצנתי וחחמתי אככי
הק' יואל צן ל"א מותר' שמואל זלה"ה ביום א' ק"צ תמוז
ע"ה :

נד שרום כו' לטאו' חתכי הרבני הנבני ר"מ
ור"ג מוהר"ר דוד סג"ל עי' מה
ששאלת צענין מי ששמע שמועה רחוקה על אביו הלא כבר
כהגו כל ישראל צדין זה אחר סתצ"ן ז'ל צמ"ה צענדל
דר"ח אחי' לי' שמיעשה דאביה מצי חוואה אחא לקמי' דר"ח
אל"ה הרי אמרו שמועה רחוקה אינה כוסכת אלא יום א' אלמלא

ט"ז יורה דעה סימן תב

- (א) כללו של דבר יום שמועתו כו'. מבואר בבית יוסף סימן זה בשם הרמב"ן דביום השמועה קרובה לא יניח תפילין כמו ביום הקבורה.
- (ב) אבל לענין גזירת שלשים. פירוש מה שתלוי בשאר קרובים במנין שלשים דהיינו גיהוץ ותספורת זה נוהג באביו עד שיגערו כו' ומה שכתב ומונה מיום המיתה רצונו לומר דברים האסורים ב"ב חדש.
- (ג) אינו נוהג אלא יום אחד. ואף אותו יום אמרינן מקצתו ככולו וכן ברמב"ן וכו' כ בא"ח סימן תקמ"ח:
- (ד) אלא יום אחד. ר"ל שעה אחת אבל אם שמע שמועה בשבת שהוא כ"ט אז נוהג לאחר השבת שבעה ושלשים. רש"ל. וטעם לזה שאינו נוהג אבילות אחר השבת אע"ג דביום השבת התחיל והוא ביום השלשים דכיון שאינו מתאבל אבילות גמור באותו שבת רק בדברים שבצינעא על כן אין גזירת אבילות אחריו כך כתב ב"י בשם רשב"א וכו' הרמב"ן דבאותו שבת ורגל אסור בדבר שבצינעא כל אותו יום ולא אמרינן בזה מקצתו ככולו כיון שיש עליו חוב ליום שאחריו שעה אחת היאך נאמר שיפסיק מאבילות ויחזור לו.
- (ה) והוי ליה יום ששי שביעי. בטור כתב אחר זה וה"ר יחיאל כתב שאין שבת עולה לו בתחילת המנין אלא יתחיל למנות ביום א' והוי ליה יום שביעי שביעי לאבילות ונוהג בו דברים שבצינעא במקצת היום ע"ל ופסק ב"י כדעה הראשונה ומ"מ הבאתי כאן דברי ה"ר יחיאל ללמוד ממנו שאם מת באחד בשבת דהוי ליה יום ז' בשבת דאין לנהוג בו איסור בדברים שבצינעא אלא במקצת היום דהיינו בשחרית בהנץ החמה כמ"ש ה"ר יחיאל כאן לענין מת בשבת דבזה לא מצינו חולק עליו ואין להקשות הא אמרינן בסימן שצ"ה בענין מקצת היום ככולו של יום השביעי דתלוי דוקא בעמדו המנחמים מאצלו והכי איתא להדיא בפ' אלו מגלחין ולא סגי בהנץ החמה כמו ביום שלשים הא לאו קושיא היא כלל דבכל ענין שאמרו מקצתו ככולו היינו שאותו מקצת צ"ל בו מאותו ענין שחייב בשאר ימים ככולו דהיינו במקום שתלוי האבילות בקום עשה כגון במנין שבעה שצריך לעשות מעשה בחליצת סנדל וזקיפת המטה וכיוצא בהם בזה אמרינן דצריך באותו מקצת של יום השביעי לעשות מעשה החיוב עליו ולא סגי בשב ואל תעשה ונתנו גבול לזה המקצת עד קימת המנחמים מאצלו שעד אותה שעה ראוי להיות בקום עשה מה שמוטל עליו בעת ההיא מה שאין כן לדין ל' שאין עליו חיוב בקום עשה רק בשב ואל תעשה דהיינו דאסור גיהוץ ותספורת בזה סגי בהנץ החמה כיון דכבר נהג איסור בשב ואל תעשה די בכך ומשום הכי בשמע שמועה רחוקה שנוהגת שעה אחת היינו נמי בקום עשה שצריך לעשות מעשה דוקא כעין שצריך לעשות בשמועה קרובה שבעה ימים כן יעשה ברחוקה אותה שעה וכמ"ש בסעיף ב' בסי' זה ומשום הכי כשחל יום שביעי של שבעה ימים בשבת סגי במקצת אע"ג דאין עושה מעשה באותו מקצת דהא גם ביום השבת כולו לא יעשה מעשה הניכר אלא דעולה למנין משום דנוהג בו דבר שבצינעא ובזה סגי במקצת ממנו והוי כיום השלשים ממש שזכרנו כנ"ל ברור אלא שראיתי למ"ח ז"ל שרוצה לחלוק על ה"ר יחיאל ולומר דלא אמרי' ביום השבת יום שביעי מקצתו ככולו ורוצה לאסור לאותו אבל לקרות בתורה אפי' במנחה כיון שאין עושה מעשה הניכר בו משום אבילות ועפ"ז כ' ליישב מה שנהגו איזה אנשים כשחל יום ז' בשבת לישב במוצאי שבת שעה אחת על הארץ כדי לעשות היכר לאבילות שביום השבת לא עשה היכר ודרך זה הוא רחוק מאד דהיאך יושלים ביום השמיני מה שהיה חייב בז' אין זה אלא תימה ותו דא"כ אם יש שבת באמצע שבוע של אבילות היאך יושלים במ"ש מה שחייב לעשות בשבת הלא אותו אבילות מה שעושה במוצאי שבת הוא משום חיוב יומא גופיה והיאך תצרפו לעבר ולעתיד. ואין ראייה מאותן אנשים דלאו דסמכי נינהו אלא יום השבת של ז' הוא ממש בדין ז' כמו דין ל' לענין שלשים דהיינו בשב ואל תעשה בדברים שבצינעא כמו בשלשים לגיהוץ ותספורת כן הוא ברור ונכון דברי ה"ר יחיאל שהביא הטור הם נכונים להלכה לענין זה שאם חל יום השביעי בשבת שאין צריך אלא מקצת בשחרית ואפי' בשחרית יש היתר לקרותו בתורה אלא כיון שבחול ממתין עד אחר התפלה של שחרית גם בשבת יעשה כן אבל במנחה יש היתר גמור לקרותו לתורה ואין עליו דין שביעי לגמרי כדעת ה"ר יחיאל ואין חולק עליו בזה. ועוד כתב מ"ח ז"ל דאפשר דה"ר יחיאל לא התיר אלא בתשמיש המטה וכיוצא בדברים דהויין בצינעא ואין שם פרסום כלל אבל לקרותו לתורה מודה ה"ר יחיאל דאסור כיון שלא עשה מעשה הניכר לאבילות ומאד תמוהין דברים אלו דאנן איפכא תפסינן בכל מקום שאסור להתאבל בפרהסיא מ"מ יעשה אבילות בצינעא וכאן היאך נימא דבצינעא היא מותר ובפרהסיא אסור אין זה נכון כלל אלא גם בשבת מותר אחר תפלת שחרית בכל ואין עליו שום איסור מחמת אבילות לגמרי ואותן האנשים שיושבים על הארץ במוצאי שבת אחר יום השבת שהוא שביעי לאבילות הם עושים מדעת ומוסיפים אבילות שלא מדברי חכמים כלל ואפשר שבא הטעות שהוא ממה שראו בסעיף ו' שבמוצאי שבת ורגל נוהג אבילות שעה אחת נמשך להם הטעות שבכל שבת של אבילות הם סוברים לעשות כן והוא טעות גמור דשם הוה החיוב הגמור במוצאי שבת משום שמועה רחוקה משא"כ בזה ואדרבה משם ראייה למה שכתבתי שהרי כתב שם הרמב"ן דבכל אותו שבת אסורים בדבר שבצינעא כמו שזכרתי בסעיף ה' והיינו משום שיש עליו עדיין חיוב אבילות במוצאי שבת משמע הא בלאו הכי לא אסור כל השבת אלא מקצתו ככולו וכן הוא עיקר בלי ספק.
- (ו) אין לזה דין שמועה רחוקה. ה"ה למי שמת ביום אחד ונקבר ביום שלאחריו חשבינן לענין שמועה קרובה מיום המיתה דבתר יום המיתה אזלינן בכל מילי זולת לענין אבילות דמתחיל מסתימת הגולל.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שפא

איסור רחיצה וסיכה לאבל, ובו ו' סעיפים.

סעיף א

רחיצה כיצד, אסור לרחוץ כל גופו, אפילו בצונן; אבל פניו ידיו ורגליו, (א) בחמין, אסור; בצונן, מותר. (א) ואם היה מלוכלך מטיט וצואה, רוחץ כדרכו ואינו חושש. הגה: (ב) וכל זה מדינא אינו אסור רק שבעה, אבל אח"כ מותר רחיצה, א (א) אלא שנהגו האידנא (ב) (א) לאסור (כל) רחיצה כל ל' יום (מהר"מ הלכות שמחות ובהגמ"י פ"ז מהל' י"ט ופ"י דהל' אבל); ואפילו לחוף הראש אסור (לקמן ס' ש"צ ובא"ז); ואין לשנות המנהג, כי מנהג קדום הוא ונתייחס על פי ותיקין (א"ז בשם רשב"א).

סעיף ב

סיכה כיצד, אסור לסוך אפי' כל שהוא, אם מכיין לתענוג, אבל אם הוא להעביר הזוהמא מותר; (א) וא"צ לומר משום רפואה, כגון שיש לו חטטין בראשו.

סעיף ג

(א) יולדת אבלה (ב) שצריכה לרחוץ, (ב) מותר. וכן מאן דאית ליה (ג) ערבוביא ברישיה, מותר לחוף ראשו בחמין, דלא גרע מאסטניס (פי' קד' הגוף ומצונן), שמותר לרחוץ כל גופו. (א) ולא כל מי שאמר: אסטניס אני, מתירין לו, אלא דוקא שהוא ידוע שהוא אסטניס ומתנהג בנקיות, ואם לא ירחץ יצטער הרבה ויבא לידי מיחוש.

סעיף ד

מי שתכפוהו אביליו, שאירעו שני אבילות זה אחר זה, מותר לרחוץ כל גופו בצונן.

סעיף ה

(א) נדה שנזדמנה זמן טבילתה בימי אבלה, אינה טובלת (טור בשם ר"ת וע"פ ומתרי"ק שורש ל"ה). הגה: (א) וכל שכן שאינה רוחצת ללבוש לבנים. אבל מיד אחר ז', אע"פ שנהגו איסור רחיצה כל ל', מ"מ היא מותרת רק שתשנה רחיצה קצת (א"ז בסוף הלכות אבל), וחלוק לבן תלבוש וסדין לבן תציע, שלא תבא לידי ספק (תשובת מהר"ל סימן ט"ו).

סעיף ו

אשה לא תכחול ולא תפרקס בימי אבלה, (א) שכל אלו אסורים כרחיצה. (א) ואשת איש אינה אסורה אלא תוך שבעה, אבל אחר ז' מותרת בכל, כדי שלא תתגנה על בעלה. כלה שאירעה אבל תוך שלשים יום לחופתה, מותרת להתקשט אפילו תוך ז'. (א) בוגרת שאירעה אבל, כיון שעומדת לינשא, מותרת בכיחול ופירקוס (א) אבל אסורה (ב) ברחיצת חמין כל גופה; (א) נערה אבלה, אסורה אפילו בכיחול ופירקוס.

ביאור הגר"א יורה דעה סימן שפא

100

(א) ואם היה כו'. כמ"ש ביה"כ ביומא ע"ז ב' ועתוס' דברכות ט"ז ב' ד"ה אסטניס כו'.

(ב) וכ"ז מדינא כו'. כמ"ש י"ט ב' אבל כיון כו'.

(ג) ואצ"ל כו'. דאפילו ביה"כ דאסור סיכה שאינו של תענוג כמ"ש בירושלמי (פ' בתרא דיומא ושל"מ) אפ"ה מותר בכה"ג כמ"ש בגמ' ביומא שם:

(ליקוט) ואצ"ל כו'. ירושלמי (פ"ב דברכות ופ"ג דמ"ק) הדא דתימא ברחיצה של תענוג אבל ברחיצה שאינה של תענוג עלו לו חטטין מותר (ע"כ):

(ד) (ליקוט) יולדת כו'. עבה"ג ובירושלמי ספ"ב דברכות (ופ"ג דמ"ק) אבל אסור ברחיצה כל שבעה הדא דתימא ברחיצה של תענוג אבל רחיצה שאינה של תענוג מותר כהדא דשמואל עלו בו חטטים אתא שייליה לר' אסי א"ל מהו דאסחי א"ל יסחי במה אנן קיימין אם בדבר שיש בו סכנה אפילו בט' באב אפילו ביה"כ נמי אלא בשאין בו סכנה (כ"ה ברא"ש שם) וז"ש וכן מאן כו' וכ' שם הרא"ש ודלא כמו שפר"ח דאסטניס היינו מסוכן כו' אבל הרמב"ן פי' דברי ר"ח היינו מצטער הרבה וכמ"ש למטה ואם לא ירחץ כו'.

(ה) ולא כל כו'. כן כתב ג"כ הרא"ש שם בשם הר"ח ועבה"ג (ע"כ):

(ו) נדה כו'. עמ"ש בא"ח סי' תקנ"ט:

(ז) ואשת איש כו'. ע"ל סי' ש"צ ס"ה:

(ח) (ליקוט) בוגרת כו' נערה כו'. עתוס' שם ד"ה אין כו' (ע"כ):

(ט) אבל אסורה כו'. גמ' שם:

ש"ך יורה דעה סימן שפא

א אלא שנהגו האידנא לאסור רחיצה כל ל' כו'. כצ"ל וכן הוא בעט"ז ולא כמו שנדפס בספרים כל רחיצה כל ל' דודאי רחיצה בצונן ליכא איסורא כלל:
 ב שצריכה לרחוץ מותר. אפילו ביום ראשון מיהו אם אין לה צורך כל כך יש להחמיר ביום ראשון כן כתבו האחרונים:
 ג וכ"ש שאינה רוחצת כו'. כלומר כיון דטבילה דאיכא למ"ד טבילה בזמנה מצוה אסורה כ"ש רחיצה ללבוש לבנים ובתשו' משאת בנימין סימן ה' חלק על הרב דדוקא טבילה קי"ל דאסור כיון שאינו לצורך אבל רחיצה ללבוש איכא צורך מצוה הלכך בין בתשע' באב בין בז' ימי אבלה תלביש ותציע כדרכה כשאר ימות השנים והרחיצה צריכה לשנות קצת וכמ"ש הא"ז והיינו שלא תרחוץ רק באותו מקום ובין ירכותיה בין בחמין בין בצונן ע"כ דבריה:
 ד שכל אלו אסורים כרחיצה. בל"ף כצ"ל מיהו לענין זה חמור מרחיצה שאסור אחר ז' אם לא באשת איש ורחיצה שרי מדינא לאתר ז' כדלעיל סעיף א':

ספר אור זרוע חלק ב - הלכות אבילות סימן תלה

10F

רחיצה

אמרינן סוף פ"ק דתענית והלכתא אבל אסור לרחוץ כל גופו בין בחמין בין בצונן כל שבעה אבל (רוחץ הוא) פניו וידי ורגליו בחמין אסור (והתם הוא) [והוא הדין] שאסור להושיט אצבעו במים חמין ולא דוקא לרחוץ דהכי משמע לעיל דאמר ר"ח אבל אסור להושיט אצבעו במים חמין כ"כ מורי אבי העזרי. בצונן מותר ולסוך אפי' כל שהוא אסור ואם להעביר את הזוהמא מניה מותר מדקא מפליג לענין פניו וידי ורגליו בין חמין לצונן מכלל דכל גופו אפי' בצונן אסור דהיינו כר"ח דאמר התם כל שהוא משום אבל כגון ת"ב ואבל אסור בין בחמין בין בצונן ופניו ידי ורגליו בחמין אסור מותר וכ"כ רבי יצחק אלפס התם והלכתא אבל אסור בין בחמין בין בצונן ופניו ידי ורגליו בחמין אסור מותר מיהו פליג אגמ' דידן ל' ירושל' דקתני אבל שבא מן הדרך והיו רגליו כהות מותר לרחוץ שאין רחיצת צונן רחיצה ש"מ שרחיצת צונן אסורה מדלא [קשרי] לה אלא למי שרגליו כהות מיהו פליג אגמ' דידן בהא דאנן שרינן רחיצת רגליו בצונן אפי' למי שאין רגליו כהות כדפרישי'. מעתה איני יודע אמאי פי' רבי שלמה לעיל דאמר ולערב משתטף בצונן אבל לא בחמין עד חוש'מ דהואיל דכל גופו נאסר בין בחמין בין בצונן א"כ כשהותרה רחיצה אף בחמין הותרה ושמא זהו דעתו דלא התירו אלא רחיצת צונן שאינה רחיצה חשובה אבל רחיצת חמין שהיא רחיצה חשובה לא התירו עד חוש'מ שכבר נכנס הרגל מידי דהוה ארחיצת פניו ידי ורגליו כל שבעה שהתירו בצונן ואסרו בחמין. ירושלמי הדא דתימר ברחיצה של תענוג אבל ברחיצה שאינה של תענוג מותר. שמואל בר בא עלו בו חטטין אתון ושאלון לר' יסא מהו דסחי אמר לון ואי לא סחי מאית הוא אין [ציני] [כיני] אפילו ביה"כ וכבר היה מעשה ביולדת שמת לה מת יום ל"א ללידתה ונשאל לרבי שמשון בר' אברהם אם מותרת ברחיצה והשיב נראין הדברים דשריא ברחיצה חוץ מיום ראשון משום דאבילות ביום ראשון מדאורייתא דלא גרעה מאיסטניס דתנן פ"ב דברכות ר"ג רחץ לילה ראשונה שמתה א"ל תלמידיו למדתנו רבי שאבל אסור לרחוץ אמר להם איני כשאר בנ"א איסטניס אני ומפרש בגמ' דכתיב ואחריתה כיום מר ואנינות לילה דרבנן ובמקום איסטניס לא גזור רבנן על"ל. ונראה בעיני אני יצחק המחבר בר' משה דטובלת אשה מצות טבילתה ביומי אבלה כגון שחפפה בע"ש ומת לה מת בע"ש ונקבר ביום א' טובלת בו ביום כדתיניא כל חייבי טבילות טובלין בין בת"ב בין ביה"כ ואוקימנא בין בחמין בין בצונן ות"ב ואבל חדא מילתא היא כדאר"ח כל שהוא משום אבל כגון ת"ב ואבל אסור בין בחמין בין בצונן ואע"ג שאסורה בתשמיש הרי קי"ל טבילה בזמנה מצוה כדפרי' בהלכות נדה ולשמא יבוא עליה ליכא למיחש שהרי אסור אבלות מורכב עליה. ואפילו היכא שלא חפפה קודם אבלה שמא מותר לחוף בימי אבלה בחמין מידי דהוה אטבילה עצמה דשריא בחמין בחמי טבריה שאינן שאובין. ורחיצה לא מיתסרא אפי' בחמין אלא שבעה וכשנהג מקצת שביעי רוחץ בו ביום דמקצת היום ככולו דא"ר עמרם א"ר אבל כיון שעמדו מנחמין מאצלו מותר ברחיצה פירש"י אבל אינו אסור ברחיצה אלא ז' ימים ובשביעי גופיה כיון שעמדו מנחמין מאצלו בבקר מותר ברחיצה דקי"ל כאבא שאול דמקצת היום ככולו ומה שעתה נוהגים שלא לרחוץ אחר שבעה כמדומה אני מפני דחיישינן דילמא אתי למיסרק רישיה דאסור כל שלשים.

תלמוד בבלי מסכת נזיר דף מב עמוד א

(106)

הא גדילים תעשה לך מהם. אמר מר. וכולם שגילוהו שלא בתער, או ששיירו שתי שערות - לא עשו ולא כלום. אמר רב אחא בריה דרב איקא, זאת אומרת. רובו ככולו מדאורייתא. ממאי? מדגלי רחמנא גבי נזיר אביו השביעי יגלחנו, הכא הוא דעד דאיכא כולו, הא בעלמא רובו ככולו. מתקיף לה ר' יוסי ברבי חנינא: האי בנזיר טמא כתיב! מחכו עלה במערבא, מכדי נזיר טמא דבתער מנלן? מנזיר טהור יליף, ליתי נזיר טהור וליילף מנזיר טמא, מה טמא כי שייר שתי שערות ולא כלום עבד, הכא נמי כי שייר שתי שערות ולא כלום עבד. בעי אביי: נזיר שגילח ושייר שתי שערות, צמח ראשו וחזר וגילחן, מהו? מי מעכבי או לא? בעי רבא: נזיר שגילח והניח שתי שערות, וגילח אחת ונשרה אחת, מהו? א"ל רב אחא מדיפת לרבינא: גילח שיערה שיערה קא מיבעי ליה לרבא? אלא אימא: נשרה אחת וגילח אחת, מהו? א"ל: גילוח אין כאן, שער אין כאן. אי שער אין כאן, גילוח יש כאן? ה"ק: אע"פ ששער אין כאן, מצות גילוח אין כאן.

מתני'. נזיר חופף ומפספס, אבל לא סורק.

גמ'. חופף ומפספס - מני? ר"ש היא, דאמר: דבב שאין מתכוין מותר, אבל לא סורק - אתאן לרבנן, רישא ר"ש וסיפא רבנן? אמר רבה: כולה ר"ש היא, כל הסורק - להסיר נימין מדולדלות מתכוין.

מתני'. רבי ישמעאל אומר: לא יחוף באדמה, מפני שמשרת את השער.

גמ'. איבעיא לה: מפני שהיא משרת את השער תנן, או דלמא מפני המשרת תנן? למאי נפקא מינה? כגון דאיכא אדמה דלא מתרא, אי אמרת מפני שהיא משרת תנן, היכא דידיעין דלא מתרא - שפיר, אלא אי אמרת מפני המשרת, כלל כלל לא? תיקו.

מתני'. נזיר שהיה שותה יין כל היום - אינו חייב אלא אחת, אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה - חייב על כל אחת ואחת. היה מגלח כל היום - אינו חייב אלא אחת, אמרו לו, אל תגלח אל תגלח והוא מגלח - חייב על כל אחת ואחת. היה מטמא למתים כל היום - אינו חייב אלא אחת, אמרו לו אל תטמא אל תטמא והוא מטמא - חייב על כל אחת ואחת.

החכמים סביב לכרם לא יקרב.

104

הלכה יא

נזיר שגלח שערה אחת לוקה בין בתער בין בזהוזהא שקצצה מעיקרה כעין תער, וכן אם תלשה בידו לוקה, אחד המגלח ואחד המתגלח שנאמר תער לא יעבור על ראשו, ואם הניח ממנו כדי לכוף ראשה לעיקרה אינו לוקה שאין זה כעין תער.

הלכה יב

העביר על ראשו סם שמשיר את השער והשיר את השער אינו לוקה אלא ביטל מצות עשה שנאמר גדל פרע שער ראשו.

הלכה יג

נזיר שגלח כל ראשו אינו לוקה משום התגלחת אלא אחת ואם התרו בו על כל שער ושער ואמרו לו אל תגלח אל תגלח והוא מגלח לוקה על כל אחת ואחת.

הלכה יד

נזיר חופף על שערו בידו וחוכך בצפרניו ואם נפל שער אינו חושש שהרי אין כוונתו להשיר ואפשר שלא ישיר, אבל לא יסרוק במסרק ולא יחוף באדמה מפני שמשרת את השער ודאי ואם עשה כן אינו לוקה.

הלכה טו

נזיר שנשטמא למת טומאת שבעה, בין בטומאות שהוא מגלח עליהן כמו שיתבאר בין בטומאות שאינו מגלח עליהן הרי זה לוקה. +השגת הרב"ד/ מיד שנשטמא למת טומאת שבעה וכו' בד"א בשנשטמא ופירש. א"א עיינתי בשמועה במס' מיד וראיתי דלדעת רב יוסף טומאה וטומאה בחיבורין של אדם במת אפילו התרו בו על כל אחת ואחת אינו חייב אלא אחת כדתניא מיד שהיה מת על כתפו והושיטו לו מת אחר פטור אבל פירש ונגע חייב שתיים וטומאה וביאה אפילו בחיבורין חייב שתיים ודוקא בבת אחת כגון שנכנס לבית שיש בו גוסס ושהה שם עד שמת הואיל והם שני מיני שמות ובאין בבת אחת חייב שתיים רבה פליג עליה בכל טומאה וטומאה אפילו שלא בחיבורין אינו חייב אלא אחת הואיל וטמא הוא ומתניתא דקתני אל תטמא והוא מטמא חייב על כל אחת ואחת מוקים לה בטומאה וביאה והא דאמר רב הונא מיד שהיה בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו חייב ליתא דהא בחיבורין הוא וכיון דקי"ל רבה רב יוסף הלכתא סברה מעתה טומאה וטומאה אפילו פירש וחדר ונגע פטור והכהנים בזמן הזה טמאי מת הן ועוד אין עליהן חיוב טומאה והמחייב אותם עליו להביא ראיה. +

הלכה טז

נטמא למת פעמים הרבה אע"פ שהוא חייב מלקות על כל אחת ואחת לשמים אין בית דין מלקין אותו אלא אחת, ואם התרו בו על כל פעם ופעם והוא מטמא לוקה /על/ כל אחת ואחת.

הלכה יז

במה דברים אמורים בשנשטמא ופירש וחזר ונגע או נשא או האהיל, אבל אם היה נוגע במת ועדיין המת בידו ונגע במת אחר אינו חייב אלא אחת אע"פ שהתרו בו על כל נגיעה ונגיעה שהרי מחולל ועומד.

הלכה יח

נזיר שנכנס לבית ושהה שם עד שמת שם המת, או שנכנס לאהל המת בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע גג התיבה מעליו מדעתו, הרי זה לוקה שתיים אחת משום לא יבא ואחת משום לא יטמא, שהרי טומאה וביאה באין כאחת, אבל אם נכנס כדרכו טומאתו קודמת לביאתו שמעת שיכניס חוטמו או אצבעות רגליו נטמא ואינו חייב משום ביאה עד שיבוא כולו.

הלכה יט

נכנס לאהל המת או לבית הקברות בשוגגה, ואחר שנודע לו התרו בו ולא קפץ ויצא אלא עמד שם הרי זה לוקה, והוא שישהא שם כדי השתחויה כמו טמא שנכנס למקדש.

הלכה כ

המטמא את הנזיר, אם היה הנזיר מזיד הנזיר לוקה וזה שטמאו עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול, ואם היה הנזיר שוגג וזה שטמאו מזיד אין אחד מהם לוקה, ולמה לא ילקה המטמא את הנזיר, לפי שנאמר וטמא את ראש נזרו אינו לוקה עד שיטמא עצמו מדעתו.

הלכה כא

נזיר טהור שטמא עצמו לוקה אף משום לא תאחר לשלמו, שהרי איחר נזירות טהרה ועשה מעשה, וכן אם נדר בבית הקברות לוקה אף משום לא תאחר, הא למדת שהנזיר שטמא עצמו לוקה ארבע מלקיות משום לא יטמא ומשום לא יחל דברו ומשום לא יבוא אם היתה ביאה וטומאה כאחת כמו שבארנו.

במדבר פרשת נשא פרק ו

- (א) וינדבר יקוק אל משה לאמר:
- (ב) דבר אל בני ישראל ואמרתי אליהם איש או אשה כי יפלא לנדר נדר נזיר להזיר ליקוק:
- (ג) מיין ושכר יזיר חמץ בין וחמץ שכר לא ישמה וכל משנת ענבים לא ישמה וענבים לחים ויבשים לא יאכל:
- (ד) כל ימי נזרו מכל אשר יעשה מגפן היין מסרצנים ועד ג' לא יאכל:
- (ה) כל ימי נדר נזרו פער לא יעבר על ראשו עד מלאת הימים אשר יזיר ליקוק קדש יקנה גדל פער שער ראשו:
- (ו) כל ימי הזירו ליקוק על נפש מת לא יבא:
- (ז) לאביו ולאמו לא יחיו ולאחותו לא יטמא להם במתם כי נזר אלהיו על ראשו:
- (ח) כל ימי נזרו קדש הוא ליקוק:
- (ט) וכי ימות מת עליו בפתע פתאם וטמא ראש נזרו וגלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלח:
- (י) וביום השמיני יבא שמי תרים או שני בני יונה אל הפה אל פתח אהל מועד:
- (יא) ועשה הפה אסד לסטאת ואסד לעלה וכפר עליו מאשר טמא על הנפש וקדש את ראשו ביום ההוא:
- (יב) והזיר ליקוק את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו לאישם והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו:
- (יג) וזאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו יביא אתו אל פתח אהל מועד:
- (יד) והקריב את קרבנו ליקוק כבש בן שנתו תמים אסד לעלה וכבשה אסת בת שנתה תמימה לסטאת ואיל אסד תמים לשלמים:
- (טו) וסל מצות סלת סלת בלילת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן ומנחתם ונספיהם:
- (טז) והקריב הפה לפני יקוק ועשה את סטאתו ואת עלתו:
- (יז) ואת האיל יעשה נבח שלמים ליקוק על סל המצות ועשה הפה את מנחתו ואת נספו:
- (יח) וגלח הנזיר פתח אהל מועד את ראש נזרו ונקח את שער ראש נזרו ונמו על האש אשר תסת נבח השלמים:
- (יט) ונקח הפה את הזרע בשלה מן האיל וסלת מצה אסת מן הסל ורקיק מצה אסד ונמו על כפי הנזיר אסר התגלחו את נזרו:
- (כ) והניף אותם הפה תנופה לפני יקוק קדש הוא לפה על סזה התנופה ועל שוק התרומה ואסר ישמה הנזיר יין:
- (כא) זאת תורת הנזיר אשר יזיר קרבנו ליקוק על נזרו מלבד אשר פשיג ידו כפי נדרו אשר יזיר כן יעשה על תורת נזרו: פ
- (כב) וינדבר יקוק אל משה לאמר:
- (כג) דבר אל אהרן ואל בניו לאמר פה תבכרו את בני ישראל אמור להם: ם
- (כד) יבכרו יקוק וישמרה: ם
- (כה) יאר יקוק פניו אליה ויחנה: ם
- (כו) ישא יקוק פניו אליה וישם לה שלום: ם
- (כז) ושמו את שמי על בני ישראל ואני אכרם: ם

105

שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שצ

דיני גילוח וסריקה באבל, ובו ז' סעיפים.

סעיף א

אבל (א) אסור (ב) לגלח שער, א אחד שער ראשו ואחד שער זקנו ואחד כל שער שבו, ואפילו של בית הסתרים, כל ל' יום. ב ושער השפה ומהצדדים, א כל שמעכב את האכילה, תוך ז' אסור; אחר שבעה, מותר.

סעיף ב

ג ישב לגלח, ואמרו לו: מת אביו, הרי זה משלים ראשו, <א> אחד המגלח ואחד המתגלח; ומה שהספר גומר, היינו בדליכא ספר אחר במתא.

סעיף ג

כל אותם שאמרו מותר לגלח בחול המועד, אם אירעו אחד מאלו קודם האבילות, ונכנס מיד תוך האבל, אסור לגלח. אבל אם אירעו אחד מאלו, ותכפוהו מיד שני אבלות זה אחר זה, מגלח כדרכו, בין בתער בין במספרים, ג ואפילו תוך שבעה. ואדם אחד שתכפוהו אביליו זה אחר זה, מיקל שערו בתער אבל לא במספרים. (ה) ובלבד שיעשנו בצינעא (ב"י בשם הרמב"ן).

סעיף ד

על כל המתים מגלח לאחר שלשים; על אביו ועל אמו, עד שיגער בו חבריו. (הגה: ג) ואין הרגל מהני אם פגע קודם שיגער בו חבריו (טור). ועיי' בא"ח סימן תקמ"ח. ושיעור געה יש בו פלוגתא, וטהגים (ד) בג' חדשים (כדעת מהר"א"י בפסקיו ואגודה ומהר"ל וד"ן). ובמקומות אלו נוהגין שאין מסתפרין על אב ואם כל י"ב חדש (מהר"ל מנהג קצת מקומות), אם לא לצורך, כגון שהכביד עליו שער, או שהולך בין עובדי סוכים ומתנוול ביניהם בשעזותו, דמותר לספר (כן השיב הא"י).

סעיף ה

ז אשה מותרת בנטילת שער אחר ז'. (הגה: ז) ויש (ח) אוסרים אף לאשה, וכן עיקר.

סעיף ו

ז <א> לסרוק ג (ראשו) א' במסרק, מותר, אפילו תוך שבעה.

סעיף ז

כשם שאסור לגלח כל שלשים יום, כך אסור ליטול צפרנים ג בכלי; אבל בידיו או בשיניו, מותר, א' אפילו תוך שבעה. ג ואשה שאירע טבילתה אחר שבעה, תוך שלשים, אם תטול צפרניה בידיה או בשיניה אינה נוטלת יפה, אלא תאמר לעובדת סוכבים ליטלם בתער או במספרים. (הגה: ז) <א> ולא דוקא עובד סוכים, אלא הוא הדין ב' ישראלית, וסרכא לישנא ג' דחול המועד נקט (דעת עצמ).

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לח עמוד ב

102

כל מצוה שנצטוו ישראל קודם כניסתן לארץ - נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ, לאחר כניסתן לארץ - אינה נוהגת אלא בארץ, חוץ מן השמטת כספים ושילוח עבדים, שאע"פ שנצטוו עליהם לאחר כניסתן לארץ - נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ. השמטת כספים חובת הגוף היא! לא נצרכא אלא לכדתניא; דתניא, רבי אומר: אזנה דבר השמיטה שמוט - בשתי שמיטות הכתוב מדבר, אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים, בזמן שאתה משמט קרקע - אתה משמט כספים, בזמן שאי אתה משמט קרקע - אי אתה משמט כספים. ואימא: במקום שאתה משמט קרקע - אתה משמט כספים, ובמקום שאין אתה משמט קרקע - אין אתה משמט כספים! ת"ל: בני קרא שמיטה לה, מכל מקום. שילוח עבדים חובת הגוף היא! סד"א הואיל וכתוב נקראתם דרור בארץ, בארץ אין, בחוצה לארץ לא, תלמוד לומר: יובל היא, מכל מקום. אם כן, מה תלמוד לומר בארץ? בזמן שהדרור נוהג בארץ - נוהג בחוצה לארץ, אין דרור נוהג בארץ - אינו נוהג בחוצה לארץ. תנן התם: החדש - אסור מן התורה בכל מקום ערלה - הלכה, והכלאים - מדברי סופרים. מאי הלכה? אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכתא מדינה; עולא אמר רבי יוחנן: הלכה למשה מסיני. א"ל עולא לרב יהודה: בשלמא לדידי דאמינא הלכה למשה מסיני, היינו דשני לן בין ספק ערלה לספק כלאים; דתנן: ספק ערלה בארץ - אסור, בסוריא - מותר, בחוצה לארץ - יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט, ואילו גבי כלאים תנן: כרם הנטוע ירק וירק נמכר חוצה לו, בארץ - אסור, בסוריא - מותר, בחוצה לארץ - יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד; אלא לדידך,